

1. Інерційний сценарій полягає у компенсації збитків підприємства за рахунок підвищення тарифної ставки на послуги з централізованого водопостачання. За прогнозом відсутність заходів з підвищення раціональності водокористування призведе до збільшення індексу *NRW* з 40,96 % до 69,55 % у загальному обсягу придбаної води, що подається у водопровідну мережу, та сприятиме погіршенню фінансових результатів діяльності підприємства. Якщо спочатку обрана стратегія дозволила зменшити розмір збитку (на 37 %), то за прогнозом: починаючи з 2014 р. його рівень перевищує рівень 2008 р. на 20 %.

2. Активний сценарій передбачає впровадження Програми щодо скорочення індексу *NRW* за рахунок підвищення ефективності тарифної та ресурсної політики. Це забезпечує скорочення питомих загальних втрат води у обсязі придбаної води, що подається у водопровідну мережу (з 40,96% до 16,26%). Додаткові витрати на фінансування заходів програми за досліджуваний період потребують 16,13 млн. грн. Економія коштів у випадку, якщо підприємство не буде купувати збережений обсяг води у первинного водопостачальника становитиме – 24,9 млн. грн. При умові продажу збереженого обсягу води споживачам за економічно-обґрунтованим тарифом дохід від реалізації становитиме – 54,23 млн. грн. Отже економічний ефект від впровадження Програми по скороченню індексу *NRW* складає від 8,77 до 38,1 млн. грн.

Порівнювання результатів прогнозування функціонування підприємства водопровідно-комунального господарства за обома сценаріями дозволяють стверджувати, що у довгостроковій перспективі активний сценарій є більш ефективним: індекс *NRW* за активним сценарієм нижчий у 4 рази; тарифна ставка на послуги з централізованого водопостачання – у 2 рази; обсяг збитків підприємства – у 3 рази. Таким чином, сполучення системної динаміки та сценарного підходу при моделюванні управління технічними та комерційними втратами води підприємства водопровідно-комунального господарства дозволяє визначати найбільш ефективну стратегію його тарифної політики у довгостроковій перспективі.

Література: 1. Форрестер Дж. Динамика развития города / Дж.Форрестер. – М.: Прогресс, 1974. – 266 с. 2. Форрестер Дж. Мирова динамика / Дж.Форрестер. – М.: Наука, 1978. – 167 с. 3. Медоуз Д.Х. За пределами роста / Д.Х. Медоуз, Д.Л. Медоуз, Й. Рандерс – М.: Прогресс, «Пангея», 1994. – 304 с.

Теребух М.І.,

*к.е.н., доцент кафедри економіки України ЛНУ ім. І. Франка,
м. Львів, Україна*

ПРОБЛЕМИ СТАЛОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Концепція сталого розвитку сьогодні є безальтернативною основою моделювання розвитку світу, окремих країн, регіонів, окремих галузей і секторів економіки, суб'єктів господарювання. Техногенний або індустріальний тип розвитку, який панував до середини 20-го століття, призвів до виснажливого використання природних ресурсів, руйнування цілих екосистем, соціальної напруги та розшарування, нерівномірності світового розвитку. Стало очевидним, що економічне зростання не може бути самоціллю розвитку суспільства, воно є лише засобом досягнення соціальних, культурних перетворень, наукового прогресу людства. Отже, нова концепція системно поєднала три головні компоненти сталого розвитку суспільства: економічну, природоохоронну і соціальну. Критеріями реалізації цієї нової цивілізаційної парадигми мають бути економічна ефективність, екологічна безпека і соціальна справедливість. Розвиток буде сталим тільки тоді, коли буде досягнута рівновага між різними чинниками, що зумовлюють загальний рівень життя. Зв'язок і взаємодія усіх складових сталого розвитку, на сьогодні, є очевидною. У перелік світових лідерів за індексом сталого розвитку входять країни (Швейцарія, Швеція, Австрія, Фінляндія, Німеччина, Франція та ін.) для яких характерними є домінування інтелектуальної і високотехнологічної праці, «екологічної економіки» та високих стандартів життя.

Головною ідеєю забезпечення сталого соціально-економічного розвитку у теперішній час є управління потоками ресурсів, і насамперед, ресурсів природних. За оцінками Інституту економічного прогнозування НАН України природо-ресурсний потенціал України на душу населення в 1,5-2 рази перевищує ресурсний потенціал США, у 4 рази Німеччини, у 12-15 разів Японії. Наша країна характеризується низькою ефективністю використання наявного потенціалу,

тобто має місце реальна невідповідність між величезними можливостями країни й умовами у яких живе її населення. Однією з найвагоміших складових природо-ресурсного потенціалу України є земля. Масиви чорноземів України становлять 20% світових запасів, а придатні для орання землі становлять чверть від земель Європи.[2]

Сучасний стан землекористування вимагає перегляду підходів до управління земельними ресурсами як поліфункційним та багатоаспектним об'єктом. Земля є стратегічно важливим національним ресурсом. Багатогранність використання землі у сільському господарстві спричиняє необхідність розробки надзвичайно складної проблеми – сталого землекористування в сільському господарстві, на розвиток якого, значною мірою, впливає політика держави. Земельна реформа, яка проводилась в Україні за час незалежності не вирішила покладених на неї завдань, зокрема завдання переходу на засади сталого землекористування. Успіх земельної реформи характеризується не лише наслідками структурних змін у земельних відносинах, а й досягненням соціально-економічного та екологічного ефекту. Так, внаслідок реформи соціальний стан землекористувачів і землевласників погіршився. Стале землекористування передбачає комплексне, системне врахування об'єктивних природних властивостей та суб'єктивних соціально-економічних особливостей використання земель. Тобто землекористування повинно одночасно включати економічну, соціальну та екологічну складову.

Характеризуючи тенденції землекористування в Україні можна стверджувати про його несталість з ознаками втрати природно-ресурсного потенціалу. Як наслідок, інтенсивність використання земельних угідь є невиправдано високою, розвиток сільськогосподарського виробництва йде екстенсивним шляхом, погіршується екологічний стан землекористування, погіршуються соціальні умови життя сільського населення. Аналіз екологічного стану земель показує, що продуктивний потенціал ґрунтів знаходиться на межі небезпечного виснаження, а їх агробіологічні властивості потребують термінового відновлення. За даними Державного комітету України по земельних ресурсах значна частина сільськогосподарських угідь зазнає згубного впливу водної та вітрової ерозії, мають підвищену кислотність або є засоленими, перезволоженими чи заболоченими, спостерігається тенденція погіршення родючості ґрунтів [3]. Збільшення обсягів валового виробництва досягається за рахунок окремих видів продукції – комерційно привабливих, але земле виснажливих, і супроводжується викривленням галузевої та продуктової структур галузі. Нарощування експорту зернових та олійних культур закріплює імідж України як слабозвиненої країни – постачальника сировини. Тривалі перетворення в аграрній сфері не принесли очікуваних результатів поліпшення якості життя сільського населення. Попри всі зміни рівень заробітної плати залишається найнижчим, спостерігається високий рівень реального та прихованого безробіття. Реальне та приховане безробіття веде до знецінення людського капіталу та погіршення його якісних характеристик, породжує загальну міграцію населення і подальшу деформацію його статевовікової структури, посилює знелюднення сіл.[1] Особливої гостроти проблема сталого землекористування в Україні набуває у зв'язку з посиленням інтернаціоналізації, глобалізації та інтеграції світогосподарських зв'язків. Тобто питання сталого землекористування стає питанням економічної безпеки країни.

Незважаючи на повне розуміння необхідності переходу на засади сталого розвитку у системі землекористування досі не розроблені чіткі механізми його практичної реалізації. Тому виникає необхідність створення дієвого механізму вдосконалення земельної політики в контексті сталого розвитку, який сприятиме підвищенню соціально – економічну та екологічну ефективність землекористування в Україні. Насамперед доцільно розробити комплексні та базові структурні зміни в управлінні земельними ресурсами.

Література: 1. Прокопа І., Бородіна О. Яка модель агросектору необхідна Україні? // Дзеркало тижня №18, 18 травня 2012. 2. Проданова Л.В. Економічне зростання й економічний розвиток:забезпечення сталості економічної системи:монографія /Л.В.Проданова. - Донецьк: ТОВ «Східний видавничий дім»,2011.- 400 с. 3. <http://dissert.com.ua/contents/37204/html> [Електронний ресурс]

*С. В. Філоненко,
аспірантка відділення організації виробництва та земельних відносин
ННЦ «Інститут аграрної економіки» НААН України,
м. Київ, Україна*

РЕАЛІЗАЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ РАЦІОНАЛЬНОГО СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

Раціональне використання та охорона природних ресурсів є важливою природничо-економічною проблемою. Сталий розвиток країни повинен забезпечуватися балансом між розв'язанням соціально-економічних проблем і збереженням навколишнього середовища, зокрема землі [4, с.17]. Для забезпечення заходів, які складають систему раціонального використання і охорони земель, землевласники і землекористувачі зобов'язані ефективно використовувати землю відповідно до цільового призначення згідно з проектами, підвищувати родючість ґрунтів, застосовувати природоохоронні технології виробництва, не допускати погіршення екологічної обстановки на території в результаті своєї господарської діяльності [2, с.333]. Сучасне використання земельних ресурсів не завжди відповідає параметрам раціонального природокористування. Як наслідок, погіршуються фізичні і хімічні властивості ґрунтів, в ряді областей зростають площі земель, забруднених атмосферними викидами і стічними водами, хімічними речовинами і радіонуклідами, змитих і дефляційнонебезпечних земель, великі площі займають кислі, засолені і солонцюваті ґрунти. Тим більше прикро, що з року в рік зменшуються обсяги робіт по поліпшенню складу ґрунтів.

Організаційно-економічний механізм раціонального сільськогосподарського землекористування має ґрунтуватися на таких принципах: пріоритет організаційної складової над економічною, організаційних критеріїв, показників і вимог над економічними; інтеграція організаційного й економічного підходів до розвитку та розміщення агропромислового виробництва, визначення напрямів і способів його інтенсифікації; раціональне поєднання галузевого та територіального землекористування, перенесення центру ваги й відповідальності за розв'язання ресурсно-екологічних проблем на землекористувачів і забруднювачів, місцеві органи державної влади й управління; ефективне використання ринкових і державних економічних інструментів та адміністративних важелів регулювання організаційно-економічних відносин у землекористуванні, систем і методів агроприродокористування та природоохорони в АПК [17].

Держава забезпечує запровадження організаційно-економічного механізму через: розробку нормативно-правових актів щодо досягнення економічної стабільності у взаємодії суспільства; реалізацію загальнонаціональних програм переходу сільськогосподарського землекористування на принципи організаційно-економічного механізму; визначення основних напрямів подальшого розвитку землекористування; здійснення інвестиційної діяльності, спрямованої на подальшу екологізацію виробництва.

На регіональному рівні організаційно-економічний механізм передбачає: формування регіонального організаційно-економічного механізму землекористування з урахуванням місцевих ґрунтово-кліматичних особливостей та регіональної спеціалізації; розробку регіональних, місцевих програм, територіальних систем ведення раціонального землекористування.

На місцевому рівні передбачається: створення ефективного механізму фінансування місцевих програм щодо охорони земель й підвищення родючості ґрунтів; удосконалення місцевих структур управління з питань сільськогосподарського землекористування; посилення ролі місцевих громадських економічних об'єднань і місцевих жителів; поглиблення відповідальності місцевих органів влади за ухиляння від розв'язання локальних організаційно-економічних проблем [3, с.63]. Перспективи запровадження раціонального землекористування пов'язані з формуванням фінансово-економічного механізму, що створить сприятливі фіскальні та кредитні умови для впровадження перспективних систем обробітку ґрунту, фінансування агротехнічних та агрохімічних робіт, організації сівозміни, інтеграцію сільського та лісового господарства, ефективного використання силових та малопродуктивних земель, зміни пріоритетів господарського використання меліорованих та порушених земель. Раціоналізація сільськогосподарського